

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti və dövlət dili

Ruşan Ruşanzadə,

AMEA-nın Fəlsəfə İnstitutunun Sosiologiya şöbəsinin böyük elmi işçisi,
siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru.

İnsanın natiq və siyasi varlıq olması sosio-humanitar elmin bütün sahələrində rəhbər tutulmuşdur. Bu istiqamətlə, demək olar ki, millətin maddi-fiziki varlığı ilə yanaşı, onun mənəvi-ruhi varlığı da mövcud olur. Dil və din də millətin mənəvi-ruhi varlığının təcəssümü və təzahürüdür.

Fəlsəfənin əsasları sübut edir ki, dilin inkişafında zaman və məkan vacib hadisədir. Hazırda Azərbaycan dili müasir ədəbi və elmi fikirləri düşüncədən nitqə gətirmək və yüksək səviyyədə ifadə imkanlarına malik olmaqla nüfuzlu dövlət dilləri sırasındadır. Dilin dərin düşüncəni mükəmməl şəkildə ifadə etmə imkanlarının formalaşması üçün uzun əsrlər inkişaf yolu keçməsi məntiqli şərt olaraq qarşıda durur. Əgər nəzərə alsaq ki, dili ictimai həyat mühiti və birgəyaşayış mədəniyyəti yaradır, inkişaf etdirir, demək, nəticə alınır ki, Nəsiminin mahir ustadlıqla yaratdığı əsərlər həmin dilin və onu formalaşdıran xalqın bir neçə min il öncəki inkişaf mərhələsini tələb edirdi. Bu arqument Azərbaycan türkünün, oturuşmuş mədəniyyətinin və onun dilinin nə qədər qədim olmasına dəlildir. Azərbaycan xalqının təfəkkür tərzini, ifadə mədəniyyəti, ünsiyyət əxlaqı və ədəbi dil imkanları onun siyasi mədəniyyətinin və siyasi millət olma potensialının nümunəsidir. Bu mətləb təsadüfən vurğulanmır. Çünki siyasi millət anlayışı milli dilin tətbiqi mövcudluğu, bu dilin dövlət dili olaraq bütöv siyasi sistemi əhatə etməsi ilə xeyli dərəcədə şərtlənir. Ə.Z.Abdullayev “Dil, siyasət, sosial tərəqqi” kitabında qeyd etdiyi kimi “dil siyasətinin ən humanist və ya mədəni forması dil quruculuğudur ki, burada siyasi iradədən daha çox elmi-mədəni təşkilatçılığı öz rolunu oynayır”.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin dil siyasəti tamamilə humanist ideyalara əsaslanır. Çünki dil xalqın milli birliyinin, suverenliyinin və siyasi bütövlüyünün təminatçısı olan Azərbaycançılıq ideologiyasının tərkib hissəsidir.

Millətin min illərlə formalaşdırdığı dəyərlərin yaşadılması, bu dəyərlərin gənc nəsillərə ötürülməsi üçün də dil mühüm hadisədir. Deməli, dil təkcə ünsiyyət vasitəsi deyil, eyni zamanda, dəyərlər sistemidir. Bu baxımdan S.Xəlilovun fikrillə “dilçilər çox vaxt sözlərin mənasından sərf-nəzər olunaraq ancaq formanı, strukturu öyrənməyə çalışırlar. Nəyin deyilməsi yox, necə deyilməsi, hansı qaydaya əməl edilməsi önə çəkilir. Doğrudan da, onların əsas işi məhz formaların, qəliblərin öyrənilməsidir”. Lakin filosoflar dilçilərdən əsaslı şəkildə fərqli olaraq, dilin məna yükünü, ideya və məzmun zənginliyini yaradır. Başqa sözlə, dilçilər dilin tələffüzü ilə məşğul olursa, filosoflar dilin təfəkkürü ilə məşğuldurlar. Dilin təfəkkürü ilə məşğul olmaq isə millətin, xalqın təfəkkür mədəniyyətinin zənginliyi ilə yanaşı, həm də onun nitq mədəniyyətinin yüksəlməsinə xidmətdir. Hegelin nəzərinə görə, “öz dilində elmin bütün xəzinəsini ifadə etməyi bacarmayan xalq savadlı hesab oluna bilməz. ... Başqa dildə çatdırılan biliklər öz dilimizdə nüfuz edə biləcəyimiz incəliklərdən məhrumdur. Onlar bizdən arakəsmə ilə ayrılaraq bizim ruhumuzla qaynayıb-qarıya bilmirlər!”.

Qədim türk mənşəli Azərbaycan dili zəngin türk dili ailəsinin Oğuz qrupuna daxildir. IV-V əsrdən etibarən fəal ictimai ümumxalq canlı danışıq dili olan Azəri türkcəsi Azərbaycan torpaqlarında yaşayan qədim türk əsilli soyların və boyların düşüncəsindən və təfəkkür mədəniyyətindən qaynaqlanmışdır. “Kitabi-Dədə Qorqud” dastanı buna əyani sübutdur. İctimai-siyasi nöqtəyi-nəzərlə bütün dünya dilləri kimi, Azərbaycan dili də tarixi təkamül prosesi keçmişdir. Bu istiqamətdə İzzəddin Həsənoğlu, Qazi Bürhanəddin və Seyyid Hüseyin İmadəddin Nəsiminin yaradıcılığı mühüm rol oynamışdır. Bu anadilli ədəbiyyat dünya poeziyasının tacı olan Məhəmməd Füzulinin yaradıcılığında daha aydın və dolğun bir istiqamət almışdır.

XVI əsr Azərbaycan dilinin tarixində siyasi və ədəbi cəhətdən ən əlamətdar və yüksəliş dövrüdür. Belə ki, 1501-ci ildən etibarən Şah İsmayıl Xətəinin rəhbərliyi altında paytaxtı Təbriz olmaqla Səfəvi dövlətinin yaranması ilə Türk dilinin dövlət dili elan edilməsi və dövlət hakimiyyətinin bütün rəsmi qərarlarının, əmr və sərəncamlarının, xarici məktublarının hər birində öz əksini tapmışdır. Klassik ədəbiyyat nümayəndələrindən Füzulinin və Həbibinin yaradıcılığı Türk dilinin imkanlarının genişlənməsi və nüfuzunun yüksəlməsi üçün ciddi təsir göstərmişdir. Şah İsmayıl Xətəinin lider olduğu Qızılbaşlar dövlətində siyasi sistemin, ordunun, ədəbiyyatın və elmin rəsmi dili kimi qəbul edilən Türk dili hakim olaraq siyasi cəhətdən tamamilə rəsmiləşdirildi. Burada bir məqama da diqqət yetirmək istərdim; Səfəvi dövlətinin xarici siyasəti kifayət qədər yüksək xətt ilə davam edirdi və xarici ölkələrdəki səfirliklər olduqca nüfuzlu fəaliyyət göstərirdi. Bu isə o deməkdir ki, həmin şəraitdə Türk dili inkişaf etmiş Avropa dilləri səviyyəsində, ədəbi abidələrinə görə bəlkə də onlardan daha nüfuzlu idi. Qızılbaşlar dövründə Türk dilinin daha da cilalanması məsələsində klassik ədəbiyyatla yanaşı, şifahi xalq ədəbiyyatının da müstəsna rolu olmuşdur. Məhz şifahi xalq ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi Aşıq Qurbani də həmin ədəbi mühitdə formalaşmış və dilin inkişafında,

təbliğində böyük rol oynamışdı. Eyni zamanda, klassik ədəbiyyat nümayəndələrindən Füzulinin və Həbibinin yaradıcılığı Türk dilinin imkanlarının genişlənməsi və nüfuzunun yüksəlməsi üçün ciddi təsir göstərmişdir. Başqa sözlə, Türkdili şifahi xalq ədəbiyyatı nümayəndəsi Qurbaninin, xalq şeir dilinin yazılı forması Şah İsmayıl Xətəinin, Məhəmməd Əmaninin və Həbibinin əsərləri ilə təmsil olunurdusa, Məhəmməd Füzulinin dolğun dili elmi-fəlsəfi tutumu ilə Türk millətinin elmi-ədəbi intellektini təmsil və nümayiş etdirir, dilin özünə yeni-yeni üfqlər açır. Məhəmməd Əmin Rəsulzadə qeyd edir ki, “Füzuliyə böylə bir əzm təlqin edən eyni zamanda, müasiri bulunan Şah İsmayıl Xətəini türkcə şeirlər yazmağa sövq etmişdir. Bu böyük şair və dahinin müvəffəqiyyəti ilə türkcə şeir yazmaq “sühuləti” kəşf edildikdən sonra Füzulini tənzir və təqlid edənlər çoxaldı. Azərbaycan türk ədəbiyyatı müstəqil bir cərəyan aldı” Rəsulzadə M.Ə. “Azərbaycan Cümhuriyyəti”. Bakı, Elm. 1990. 116 s.

XIX əsr Azərbaycan dilinin taleyində faciəli siyasi hadisələrin baş verdiyi dövr kimi yadda qalmışdır. Belə ki, 1828-ci ildə Azərbaycan ərazisinin parçalanması ilə dili də əsarət altına düşmüşdür. Cənubi Azərbaycanda fars şovinizmi, Şimali Azərbaycanda isə rus çarizmi şüurlarda və ictimai-siyasi həyatda öz siyasi manipulyasiyasını və diktaturasını möhkəmləndirmək üçün Türk dilinə mütəmadi zərbələr vurmuşlar. Lakin dahilərin ədəbi irsi, xüsusən də həmin dövrün müasirləri olan böyük sənətkarlar—Vidadinin, Vaqifin, Nəbatinin duru və canlı dili ictimai mühitin hakimi idi.

Türk dilinin dərslilər zəminində işlənilib hazırlanmasında və ictimai-siyasi həyatın ifadəsinə çevrilməsində XIX-XX əsrin görkəmli ziyalılarında Mirzə Kazım bəy, Seyid Əzim Şirvani, Mirzə Ələkbər Sabir, Mirzə Şəfi Vazeh, Mirzə Əbdülhəsən bəy Vəzirov, Seyid Ünsizadə, Rəşid bəy Əfəndiyev, Sultan Məcid Qənizadə, Məhəmməd Tağı Sidqi, Seyyid Həsən Tağızadə, Mirzəbala Məhəmmədzadə, Hüseyn Cavid, Məhəmməd Əmin Rəsulzadə, Üzeyir bəy Hacıbəyli, Abdulla Şaiq, Əhməd Cavad, Abbas Səhhət, Səməd Vurğun və başqa ictimai-siyasi xadimlərin adını qeyd etmək olar. Bu məqamda xüsusi qeyd edilməlidir ki, Güney Azərbaycanda milyonlarla qan qardaşımızın ruhunu, qəlbini ifadə edən Məhəmməd Hüseyn Şəhriyarın müstəsna yeri var.

Ədəbi dil normalarının müəyyənələnməsini nəzəri dilçilik istiqamətində realist üslubla diqqətə çarpan Mirzə Fətəli Axundov yaradıcılığı dilin inkişafına müsbət təsir göstərmişdir. Bu istiqamətlə də mətbuat dilinin formalaşması başlamış Həsən bəy Zərdəbinin fəaliyyəti ilə (baxmayaraq ki, cəmi 56 nömrə nəşr edilən) milli mətbuatın və sivil ictimai münasibətlərin, xüsusən, yazılı ictimai rəyin bünövrəsi olan “ƏKİNCİ” qəzeti ərsəyə gəlmişdir. Xalqın milli taleyində elə hadisələr olur ki, onun inkişafına ağır zərbə vurur. Ürəkəgrısı ilə qeyd edilməlidir ki, Azərbaycan türkünün şüuru üzərində psixi terror və mənəvi işğal aktı olaraq onun millətinin adı, dilinin adı və əlifbası bir əsrdə beş dəfə dəyişdirilmişdir. Bədbəxtlikdən bu bizim milli-mənəvi taleyimizdə çox dərin iz buraxmışdır... Qeyd etdiyim kimi, (ilk növbədə vətəndaş olaraq gələcək ictimai-siyasi riskləri nəzərə alaraq) bu həqiqəti bilməliyik ki, XX yüzildə Azərbaycan türkünün milliyyət və dil adı beş dəfə dəyişdirilib: 1. Tatar dili-tatar; (1828-1900); 2. Türk dili-türk (1918-1938); 3. Azərbaycan dili-azərbaycanlı (1938-1992); 4. Türk dili-türk (1992-1995); 5. Azərbaycan dili-azərbaycanlı (1995-ci ildən). Bununla belə, hazırda Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 21-ci maddəsinə əsasən dövlət dilinin adı - Azərbaycan dilidir. Bu məqamda, milli dilin dövlət dili kimi Azərbaycan Cümhuriyyəti kontekstində təkamülündən və rəsmi qərarlaşmasından bəhs etmək istərdim. Qeyd edək ki XX əsr Azərbaycan dilinin ən yüksək səviyyədə inkişaf etdiyi dövrdür. Bu dövrdə dilimiz, sözün həqiqi mənasında, çiçəklənmiş və tərəqqi etmişdir. Ədəbi dil məsələsi əsrin əvvəllərində çarizmə qarşı aparılan milli ictimai-siyasi mübarizə prinsipinin önündə dururdu. Bu prosesdə 1905-ci ildən Əhməd bəy Ağaoğlu və Əli bəy Hüseynzadə tərəfindən təsis edilən “HƏYAT”, “İRŞAD”, “AÇIQ SÖZ” qəzetləri və “FÜYUZAT” məcmuəsi milli dil və milli mətbuat uğrunda edilən əməli və davamlı mücadilə idi. Həmin illər milli dildə kitabların hazırlanması, dərslilərin buraxılması, müntəxabatların tərtib edilməsi ilə çox səciyyəvidir. Bu baxımdan Bakıda “Nicat”, “Nəşri-məarif” və “Səfa” kimi nəşriyyatlar fəaliyyət göstərirdi. Həmçinin, ictimai xalq dilinin qaynağı olan “Molla Nəsrəddin”in meydana gəlməsi ilə səhnə mədəni nitqi və milli mədəni özünüifadə təfəkkür tərzini də formalaşmışdır. Dilin duruluğu və saflığı məsələsi də həmin illərdə aktual olmuşdur. Bu istiqamətdə Cəlil Məmmədquluzadə, Mirzə Ələkbər Sabir, Üzeyir bəy Hacıbəyov, Ömər Faiq Nemanzadə və digər ictimai xadimlər ana dilində canlı əsərlər yazmaqla bu missiyanı əməli olaraq layiqli şəkildə həyata keçirirdilər.

1918-ci ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranması milli dilin siyasi nüfuzunu özünə qaytardı. Qeyd edək ki, Məhəmməd Əmin Rəsulzadə başda olmaqla Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin siyasi hakimiyyəti tərəfindən 1918-ci il iyunun 27-də dövlət dili haqqında qərar qəbul olunur və Türk dili dövlət dili olaraq elan edilir. Milli dilin dövlət dili elan edilməsi Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin dövlət rəmzləri sırasında milli istiqalata təminatçı kimi meydana gəlmişdir və şəxsiyyət-cəmiyyət-dövlət suverenliyinə əsaslanan dövlət quruculuğuna zəmin yaratmışdır. Həmin vaxtdan təhsil sisteminin də milli dildə formalaşması əsas vəzifə olmuşdur. Bununla bağlı qəbul edilən qərar sənədləri aşağıdakı kimi tərtib edilmişdir.

Birinci və ikinci dərəcə ibtidai məktəblərin, həmçinin orta təhsil müəssisələrinin milliləşdirilməsi haqqında 1918-ci ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Nazirlər Şurası müvafiq qərar vermişdir.

Əlbəttə, bu mövzu bir sıra tədqiqatçılar və alimlər tərəfindən araşdırılmış, müəyyən qənaətlər əldə edilmişdir. Ə.Z.Abdullayevin fikrinə görə, “Cümhuriyyət öz dil siyasətini həyata keçirilmək üçün təhsilin çox mühüm sahə olduğunu ön plana çəkdi, belə ki, 28 avqust 1918-ci ildə hökumət ibtidai və orta təhsil müəssisələrində təhsilin ana dilində aparılması haqqında qərar verdi. Qərarda göstərilir ki, 1) bütün ibtidai təhsil müəssisələrində tədris ana dilində aparılmalıdır; 2) dövlət dili icbari qaydada tədris olunur. 27 dekabr 1918-ci ildə isə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin hərbi naziri Səməd bəy Mehmandarov ordu dilinin Türk dili olduğu barədə əmr verdi. Nazir orduda xidmət edən, lakin dövlət dilini bilməyən zabidlərə dili öyrənmək üçün bir ay vaxt müəyyənləşdirdi. Və qərara alındı ki, həmin müddətdə heç olmasa komandaları milli dildə verə bilməyən zabidlər ordudan xaric ediləcəklər”.

Bununla belə, Türk dilinin bütün dövlət strukturlarında öyrənilməsinə tələb edilən vaxt daxilində yalnız müvəqqəti olaraq rus dilindən istifadə edilməsi məsələsi də nəzərdən keçirilmişdir. Həmin hadisə 27 iyun 1918-ci ildə sənədləşdirilmişdir:

Rus bolşevizmi Azərbaycana silah gücünə istila etsə də, dilin inkişafına mane ola bilmədi. 1926-cı ildə Bakıda birinci - Türkoloji Qurultay keçirildi. Türk dünyasında böyük əhəmiyyət kəsb edən bu qurultayın Bakıda keçirilməsi milli dil üçün böyük hadisə idi. Qurultayın həm də bir səciyyəvi cəhəti dilə verilən yüksək dəyərlə bağlı idi. Lakin təəssüf ki, 30-cu illərdə dilin fədakar və görkəmli nümayəndələrindən bir çoxu terrora və repressiyaya məruz qaldı...

1939-cu ildə isə latın əlifbasından kiril əlifbasına keçid ictimai mühitdə xeyli dərəcədə durğunluq yaratdı. Məhz əlifba dəyişdirmək siyasətinin arxasındakı siyasi maraq xalqı nəşr edilmiş elmi-ədəbi məxəzindən uzaq salmaq və gənc nəsli özündən əvvəlki nəslin irsindən məhrum etmək idi. Bu deyilənlərə sübut olaraq onu da əlavə edirəm ki, Azərbaycan sovetlər birliyinə daxil edildikdən sonra 1937-ci ildə qəbul edilən Konstitusiyada dillə bağlı heç bir maddə də olmamışdır.

1945-ci ildə AMEA-da Dilçilik İnstitutunun yaranması dilin və dilçiliyin intellektual imkanlarının genişlənməsinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir etmişdir. Həmin vaxtlarda Azərbaycan dilinin elmi tədqiqi ilə məşğul olan nümayəndələrdən Bəkir Çobanzadə, Məmmədəğa Şirəliyev, Əbdüləzəl Dəmirçizadə, Müxtar Hüseynzadə, Əliheydər Orucov, Səlim Cəfərov, Əlövsət Abdullayev, Fərhad Zeynalov və digər alimlər yetişmiş, dilin elmi inkişafına xidmət etmişlər. Xüsusi vurğulanmalıdır ki, dövlət dilinin inkişafında, ədəbi dilin mövcudluğu vacib amildir, bu istiqamətdə şair və yazıçıların böyük xidmətləri var. Bu sırada çoxsaylı ziyalıların adını qeyd etmək olar... Lakin görkəmli Azərbaycan ziyalısı, milli dilin uğrunda (bir çox itkilərə hazır olmuş) mübariz, mərhum akademik Mirzə İbrahimovun misilsiz xidmətləri xüsusi olaraq daima ehtiramla anılmalıdır. Onun milli dilə, münasibəti bu gün, gələcək üçün də mühüm və əhəmiyyət kəsb edən fikirləri onu göstərir ki, müəllif sovetlər dövründə milli dilin bərqərar olması istiqamətində əməli mübarizə aparmışdır. Bu, hər bir Azərbaycan gəncinin əsas devizi olmalıdır.

1956-cı ildə Azərbaycan SSR Ali Sovetinin qərarı ilə, 1937-ci ildə qəbul edilən Konstitusiyada Azərbaycan dilinin dövlət dili olması ilə bağlı maddə əlavə edilmişdir. Buna baxmayaraq, qərar həyata keçirilməmiş, yalnız 1978-ci ildə qəbul edilən Konstitusiyada ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Azərbaycan dilinin dövlət dili olmasını təsbit edən maddənin daxil edilməsi və onun həyata keçirilməsi reallaşmışdır. Yalnız bundan sonra ölkənin sosial-ictimai-siyasi həyatında milli dil öz layiqli yerini tapmışdır. Başqa sözlə, illərlə aparılan repressiv qadağalara, məhrumiyətlərə, təcavüzlərə baxmayaraq, xalqın beyninə, qəlbinə həkk olunan - Cümhuriyyət sevdası və onun dövlət dili milli genetik şüurda saxlandı, mənəvi əmanət olaraq gələcəyə intiqal edildi.

1991-ci ildən Azərbaycan Respublikası öz müstəqilliyini bərpa etdi və 1995-ci il 12 noyabrda referendumla qəbul olunan Konstitusiyada Azərbaycan dili dövlət dili olaraq təsbit edildi.

2001-ci ildə ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən “Dövlət dilinin tətbiqi işinin təkmilləşdirilməsi haqqında” fərman verilmişdir. Həmin fərmanda qeyd edilir ki, “Çox qərribə görünsə də, Azərbaycan dilçiliyinin sovet dövründə əldə edilmiş sürətli inkişaf tempi son illərdə aşağı düşmüşdür və bu sahədə bir durğunluq müşahidə olunur. Azərbaycanda nitq mədəniyyəti məsələlərinin tədqiqinə və nizamlanmasına kəskin ehtiyac duyulur. Azərbaycan dilinin tətbiq dairəsi bəzən süni olaraq məhdudlaşdırılır. Rəsmi və elmi üslubun vəziyyəti heç də ürəkaçan deyildir”.

Bu məsələ hazırki illərdə daha da dözülməz vəziyyətdədir. Xüsusilə də dilin tətbiqi normaları baxımından. Burada bir sıra neqativləri qeyd etmək olar. İstər mətbuat, istər ayrı-ayrı kütləvi informasiya vasitələri, istərsə də dövlət qulluqçularının çıxış və müsahibələrində. Buraya sosial-ictimai təşkilat və qurumları, dini icmaları da əlavə etmək olar. Əlbəttə, bu istiqamətdə olan problemlərin, reallıqların həlli və aradan qaldırılması baxımından bir sıra sərəncamlar imzalanmışdır: “Dünya ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrinin əsərlərinin Azərbaycan dilində nəşrinin maliyyələşdirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı (18 sentyabr 2008); “Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsinə və ölkədə dilçiliyin inkişafına dair Dövlət Proqramı haqqında”

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı (23 may 2012); “Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsinə və ölkədə dilçiliyin inkişafına dair Dövlət Proqramı” (9 aprel 2013) Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2013-cü il 9 aprel tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmişdir.

Lakin bununla belə, həmin problemlər aradan qaldırılmadı. Aydınlıq üçün yuxarıda qeyd edilən, 18 iyun 2001-ci il tarixli fərmanın digər bir məqamı dilin dövlətin taleyində vacib olduğu diqqətə çatdırılaraq göstərilir ki, “Azərbaycan dövlət müstəqilliyinin başlıca rəmzlərindən sayılan Azərbaycan dilinin tətbiq və inkişaf etdirilməsinə dövlət qayğısının artırılması, ana dilimizin öyrənilməsi, elmi tədqiqinin fəallaşdırılması, dilimizin cəmiyyətdə tətbiq dairəsinin genişləndirilməsi və bu işə nəzarətin gücləndirilməsi məqsədi ilə qərara alıram: ... “Burada milli dilin müstəqil dövlət rəmzlərindən biri kimi müqəddəs dəyər olaraq dərk edilməsi hər bir Azərbaycan vətəndaşının və dövlət məmurunun, xüsusən də alimlərin qarşısında olduqca məsuliyyətli və şərəfli vəzifələr qoyur. Reallıq belədir ki, hazırda gənc nəsil xarici dil marağı ilə öz dövlət dilinə müəyyən mənada laqeyd yanaşmaqdadır. Vacib vəzifə dedikdə, ilk növbədə, xarici dil biliklərinə yiyələnmək istəyən gəncliyə, öz dövlət dilinə diqqətin artırılmasına, ictimai şüurda Azərbaycan dilinin zənginliyinin qorunmasına çalışmaq nəzərdə tutulur. Əlbəttə, bu mövzu hər hansı bir məqalə ilə məhdudlaşmır, gələcəkdə də bu istiqamətdə araşdırmalar davam edəcəkdir.